

Melnyk I. P.

Postgraduate student,
Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

SOCIAL SECURING AS A SPHERE OF SOCIAL WORKERS' PROFESSIONAL TRAINING

Мельник І. П.

аспірант кафедри теорії та технології соціальної роботи
НПУ імені М.П. Драгоманова (Україна, м. Київ)

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СФЕРА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

The article presents the problem of social workers' professional training in the way of social securing in the conditions of university. Description and structure of social securing are described.

Keywords: *social work, professional activity, social worker, social securing, social state.*

У статті розкривається необхідність професійної підготовки фахівців соціальної сфери з надання соціального забезпечення; визначено основні теоретичні підходи до визначення сутності та складових соціального забезпечення, необхідних соціальному працівникові у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: *соціальна робота, професійна діяльність, соціальний працівник, соціальне забезпечення, соціальна держава.*

Питання професійної підготовки особистості посідає центральне місце серед сучасних наукових досліджень. На сучасному етапі дана проблема аналізується в контексті оновленого соціального замовлення, що вимагає, аби фахівець був конкурентоспроможним, компетентним, креативним, стійким до стресів та готовим до продуктивної професійної діяльності. Саме це завдання має вирішувати професійна підготовка майбутніх соціальних працівників, поєднуючи в собі накопичений досвід та сучасні інноваційні підходи.

Підготовка спеціалістів соціальної роботи до професійної діяльності – одна з головних умов подолання сучасних соціальних проблем, що існують у нашій державі. Проте Україна не має багатого досвіду в підготовці таких кадрів. Це можна пояснити тим, що професійна підготовка фахівців соціальної роботи розпочалася в нашій країні тільки на початку 90-х років і була пов'язана зі значними труднощами, які зумовлені, насамперед, відсутністю як практичного досвіду роботи в цій галузі, так і вагомих науково-теоретичних розробок з актуальних питань соціальної роботи й підготовки фахівців для соціальної сфери [11, с. 299; 6; 7; 8].

Соціальна робота як вид професійної діяльності спрямована на задоволення соціально гарантованих та особистісних інтересів і потреб різних груп населення, на створення умов, які б сприяли відновленню або покращенню здатності людей до соціального функціонування.

Таким чином, ефективність підготовки соціальних працівників до різних аспектів майбутньої професійної діяльності залежить від актуальних запитів суспільства та держави і визначається охопленням всіх напрямів соціальної роботи, одним із яких виступає соціальне забезпечення населення.

Соціальне забезпечення населення є невід'ємним елементом системи прав і свобод людини і громадянина демократичної соціально-правової держави, якою, відповідно до Конституції, є і Україна.

Соціальна держава спрямовує свою політику в напрямі розвитку ринкової економіки, соціальної справедливості, соціальної захищеності, соціального партнерства і соціальної солідарності членів суспільства. Її основними завданнями визначається досягнення стабільного рівня життя населення, захист та здійснення прав і свобод громадян, створення сучасних систем охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, підтримки соціально незахищених верств населення, попередження і вирішення соціальних конфліктів [9, с. 8–9; 4; 5].

Соціальне забезпечення як явище суспільного розвитку трактується неоднозначно. Н.Б.Болотіна визначає його як «організаційно-правову діяльність держави щодо

матеріального забезпечення, соціального утримання, обслуговування, надання медичної допомоги за рахунок спеціально створених фінансових джерел осіб, як зазнали соціального ризику, внаслідок якого втратили здоров'я та (або) засоби до існування і не можуть матеріально забезпечувати себе та своїх утриманців» [1, с. 8].

Також соціальне забезпечення розглядають як економічну та правову категорію. Воно є засобом перерозподілу доходів і подолання соціальної нерівності, зокрема, за допомогою соціального забезпечення, коли частина національного доходу спрямовується на потреби вразливих груп населення. Такий перерозподіл можливий тільки через правове регулювання. Норми права закріплюють організаційно-правові форми здійснення соціального забезпечення, джерела фінансування, коло осіб, які потребують соціального забезпечення, а також умови і порядок його надання.

Згідно з тлумаченням С.Синчук та В.Бурак, «соціальне забезпечення – це форма розподілу матеріальних благ з метою задоволення життєво необхідних індивідуальних потреб громадян при настанні соціального ризику за рахунок спеціальних соціальних фондів або за рахунок бюджетів різних рівнів у випадку та на умовах встановлених у законі [10, с. 59]».

Як бачимо, сутність поняття «соціальне забезпечення» розглядається з різних позицій, але його економічна, соціальна та правова природа не до кінця з'ясована. Відсутнє його визначення, яке б задовольняло фахівців різних галузей знань.

Враховуючи вище зазначені визначення соціального забезпечення, сьогодні називають такі його основні критерії (ознаки), відповідно до яких той чи інший вид забезпечення необхідно визнавати соціальним: 1) джерела фінансування – соціальне забезпечення повинно надаватися за рахунок спеціальних фондів, що створюються державою; 2) коло осіб, які підлягають забезпеченню – забезпечення повинно здійснюватися не для всіх громадян, а лише для певних їх категорій, установлених законом. Коло цих осіб установлюється стосовно конкретних видів забезпечення; 3) умови надання забезпечення – забезпечення встановлюється для визначених категорій осіб тільки при настанні відповідних обставин, указаних у законі (досягнення певного віку, інвалідність, смерть, народження особи тощо). Указані обставини в більшості випадків пов'язуються з настанням для людини важкої життєвої ситуації, у якій вона опинилася з незалежних від неї причин, і допомога суспільства для неї є вкрай необхідною; 4) мета надання забезпечення – вирівнювання соціального стану окремих категорій громадян з іншими членами суспільства [2, с. 9–10].

На основі аналізу критеріїв (ознак) соціального забезпечення Іванова Р. І. виділила його істотні елементи, які визначають основні організаційні аспекти майбутнього соціального працівника під час реалізації своїх професійних функцій: 1) коло осіб, які підлягають забезпеченню; 2) соціальні чи соціально-правові підстави такого забезпечення; 3) характер створення фондів для соціального забезпечення; 4) види забезпечення; 5) об'єм (рівень) забезпечення; 6) принципи організації і управління соціальним забезпеченням.

Для повноцінного розкриття сутності та значення соціального забезпечення для розвитку суспільства у навчальній літературі наводяться такі його функції: 1) *Економічна функція*. Її суть полягає в тому, що держава використовує соціальне забезпечення як один із способів розподілу частки валового внутрішнього продукту і тим самим здійснює вплив на вирівнювання особистих доходів громадян шляхом надання матеріальних благ (пенсій, допомог, компенсацій, соціальних послуг тощо) замість втраченого заробітку або поряд з ним при настанні вказаних у законі ризиків. 2) *Виробнича функція*. Ця функція виражається в тому, що право на багато видів соціального забезпечення обумовлено трудовою діяльністю, а рівень забезпечення часто залежить від її характеру і розміру винагороди за працю. 3) *Соціальна (соціально-реабілітаційна) функція*. Вона сприяє підтримці соціального статусу громадян при настанні різних соціальних ризиків (хвороби, інвалідності, старості, смерті годувальника, безробіття, бідності) шляхом надання різних видів матеріального забезпечення, соціальних послуг, пільг з метою підтримки гідного рівня життя і попередження злиденності. 4) *Політична функція*. Дозволяє державі специфічними для

соціального забезпечення засобами реалізувати основні напрями соціальної політики. 5) *Захисна функція*. Саме таке завдання ставить перед собою суспільство, надаючи соціальне забезпечення своїм громадянам, оскільки захист їх у важкій життєвій ситуації, допомога у вирішенні різних проблем (матеріальних, фізичних, психологічних, вікових тощо) є основним призначенням соціального забезпечення [3, с. 21].

Також існують суперечності не лише у визначенні поняття «соціальне забезпечення» але й у тлумаченні його видів. Так в ч.3 ст.46 Конституції України вказується, що основним джерелом існування громадян, який має забезпечувати рівень їх життя не нижче від прожиткового мінімуму, встановленого законом, є пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги. Тим самим фактично вказується на конкретні види соціального забезпечення громадян України, хоча сам термін «види соціального забезпечення» в Конституції України не застосовується.

Б.І.Сташків до видів соціального забезпечення відносить пенсію, грошову допомогу, компенсацію, субсидію, пільгу, соціальна послугу. На нашу думку, найбільш оптимальними та змістовними є розподіл соціального забезпечення за твердженням С.М.Синчука, до яких він відносить такі матеріальні блага, як пенсії, соціальні допомоги, соціальні пільги та соціальне обслуговування, надання яких спрямовано на вирішення соціальних проблеми об'єктів соціальної роботи [10, с. 74–75].

Отже, професійна підготовка майбутніх соціальних працівників у сфері соціального забезпечення в сучасному демократично організованому суспільстві необхідна, адже це перетинання життєво важливих інтересів соціального працівника та незахищених верст населення, яка стосується регулювання соціальної політики держави й соціально- економічних прав людини, виступає гарантією гідного існування й розвитку кожного члена суспільства. Це сфера відбиття таких загальнолюдських цінностей, як рівність, соціальна справедливість, гуманізм, моральні засади цивілізованого суспільства, які закладені в основу професійної діяльності фахівця соціальної сфери.

Література:

1. Болотіна Н.Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять. – 2000. – № 4. – С. 38.
2. Буянова М.О. Право социального обеспечения России : уч. пос. / М.О.Буянова, К.Н.Гусов. – [4-е изд. перераб. и доп.]. – М. : Проспект, 2011. – 640 с.
3. Захаров М.Л. Право социального обеспечения России: уч. пособ. / М.Л.Захаров. – М. : Изд-во БЕК, 2001. – 576 с.
4. Карпенко О.Г. Формування професійної компетентності соціального працівника як однієї із умов успішної практичної діяльності / О.Г. Карпенко // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: Зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. – Вип. 6. – С. 32–39.
5. Карпенко О.Г. Соціально-педагогічна підтримка дітей в Україні в історичному контексті: монографія / О.Г.Карпенко, Т.В.Янченко. – К. : НПУ, 2006. – 159 с.
6. Петько Л.В. Виховний потенціал методу ситуаційного аналізу («Case study» method) у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету / Л.В.Петько // Науковий часопис НПУ імені М.Д.Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : зб. наук. пр. ; за ред. академіка В.І.Бондаря. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. – Вип. 27. – С. 133–140. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9455>
7. Петько Л.В. Особистість. Соціум. Навчальне середовище / Л.В. Петько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 35. – С. 101–109. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7918>
8. Петько Л.В. Стимулювання готовності майбутніх соціальних педагогів до виховної роботи у процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ (на прикладі кінофільму «Звуки музики» («The Sound of Music»), США, реж. Уайз, 1965 р.) / Л.В.Петько // Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому середовищі: зб. наук. праць № 9 (11). – К. : Університет «Україна». – 2012. – С. 84–95. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7446>
9. Пилипенко П.Д. Право соціального забезпечення України : підр. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П.Д.Пилипенко. – 4-е вид., переробл. і доп. – К. : Ін Юре, 2014. – 480 с.
10. Сташків Б.І. Теорія прав соціального забезпечення: навч. посіб. / Б.І.Сташків. – К.: Знання, 2005. – 405 с.

